

ու կրկին անգամ գրկախառնելով Մ. Թիգոնէի հետ՝ այն դիրքին մէջ կեցած հոգին կ'արձրկէ։ Լ'ըւորութիւնը հոս ասոր վրայ է՝ որ Լ'ամնի մահը առաջուց մէ իբրեւ կրօնական սպառնալիք մը կը հասնի Սրէոնի գլուխը . և Սրէոն երբ իր յանցանքները ետ դարձնելու կը դիմէ, նոյն միջոցին իր աչքովը իրեն պատիժը կը տեսնէ։

Վերասաններուն վրայ առանձին առանձին խօսելէն ետքը՝ քանի մը խօսք ալ ընդհանուր ողբերգութեանը վրայ ըսենք։ Լ'ըֆիէրի Մ. Թիգոնէ ողբերգութեան մէջ պատմութեան քանի մը պարագաները փոխած է . թէպէտ և պատմութեան որչափ կարելի է հաւատարմութիւն բանեցնելը շատ հարկաւոր է ողբերգութեան մէջ, բայց ևս առաւել էական կտորները ամենեւին պէտք չէ փոխել . անոր համար կը զարմանանք թէ Լ'ըֆիէրի ինչ պատճառաւ արդեօք զԼ'դիպոս կենդանի կը ձևացնէ, որ Լ'թեոկլեսի ու Պոլինիկեսի մահունէն ատեն մեռած էր, որովհետեւ ամենեւին հարկաւոր ալ չէ անոր կենդանութիւնը ու ողբերգութեան մէջ անկէց հետեւութիւն մը չելլեր . մանաւանդ թէ մեռած ձևացնելով զանիկայ՝ Մ. Թիգոնէի յուսահատութեանը մէկ զօրաւոր պատճառ մըն ալ կ'աւելնար։ Հարկ չկայ ուրիշ անգամներու ըսածնիս հոս ալ դարձեալ կրկնել թէ յունական ոգին բոլորովին պակաս է Լ'ըֆիէրեայ Մ. Թիգոնէ ողբերգութեանէն . թողունք կրօնական գեղեցկութիւնները՝ այն պարզ բնութեան վիճակը չկայ դիմացնիս, ու խօսքերը նոյն ժամանակներու գաղափարին համեմատ չեն . նմանապէս այս կողմանէ ուրիշ սովորական պակասութիւնները կան այդ ողբերգութեան մէջ։ Բայց թէ որ սովորական պակասութիւնները կ'երևան Մ. Թիգոնէի մէջ, այսպէս Լ'ըֆիէրեայ սովորական մեծ կատարելութիւններն ալ զարդ կ'աւելցնեն այս ողբերգութեան . Լ'ըֆիէրի ողբերգութեան առաջին տողէն սկսեալ ինչուան վերջին տողը՝ ազնուական և ուժով իմաստնե-

րով միշտ ողբերգութեան վայելուչ ու հարկաւոր վսեմութիւնը կը պահէ ու ամենեւին չիյնար կամ չտկարանար . խօսքերը իրարու հետ լաւ կապուած են՝ ամենեւին առանց աւելորդ զրուցատրուութիւններու, որ շատ դժուարին յատկութիւն մըն է ողբերգութեան վրայ, և տեսարաններն ալ ամենեւին առանց բռնադատութեան ու արուեստակութեան՝ բնական կերպով իրարու կը յաջորդեն։

Մնացածն ուրիշ անգամ։

ԴԻՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հին հեթանոս բանաստեղծներու քերթութիւններն որ մէկը կարդալու համար ձեռքը առնէ՝ առանց տեղեկութիւն մը ունենալու անոնց դիցաբանութեան բազմաթիւ առասպելներուն, որ այսպէս ըսենք՝ հեթանոսութեան հոգին էին, շատ տեղեր շփոթած կանկ կ'առնէ ու իբրեւ անել լաբիւրինթոսի մը մէջ կը կորսուի . ևս առաւել որ բանաստեղծութեան իմաստը չկրնար հանել, որովհետեւ հեթանոսները ամէն մէկ բանի մէյմէկ աստուած ու մէյմէկ նախաինամութիւն տուած էին, ու իրենց մտաց ծնունդներուն մէջ ալ միշտ խառնելով զանոնք՝ բնականապէս բանաստեղծութեան ալ կենդանութիւնը աստուածները կ'ըլլային ու կրօնական քերթութեան մը իրենց բնիկ փայլը կու տային . վասն զի կրկնենք ըսելով՝ Յունաց մէջ ուրիշ տեսակ բանաստեղծութիւն չկար։ Բայց հնոց քերթուածները կարդալու ատեն միայն հարկաւոր չըլլար դիցաբանութիւնը . նոյն իսկ քրիստոնէութեան ատեն ալ ու քրիստոնէայ բանաստեղծից բերանը՝ դիցաբանական այլաբանութիւնները շատ գործածուած են . և թէպէտ վերջերս վերցուեցաւ քրիստոնէական բանաստեղծութեան մէջէն այդ գործածութիւնը, որպէս զի սուտ ու անպատշաճ կեղծիքներու տեղ՝ աւելի աղուոր ու քրիստոնէութեանէ ծնած գաղափարներ

գործածուին , բայց դարձեալ հիմա ալ թէ որ հեթանոսական ժամանակներու վրայ երգէ քերթող մը՝ դիցաբանութեայլաբանութիւնները կրնան գործածուիլ անոր մէջ : Ինոր համար մենք ալ պատշաճ կը սեպենք՝ որ երբեմն երբեմն օրագրիս մէջ հին դիցաբանութեան այլեայլ մասերուն վրայ պարզ ու համառօտ տեղեկութիւններ տանք մեր բանասէր ընթերցողացը , որ շատ օգտակար կրնան ըլլալ ըսածնուն պէս :

Պարկայք :

Որո՞նք են Պարկայք :

— Պարկայք իրեք քոյրեր էին , որ Պղոստոնի դժոխքի աստուծոյն օգնականներէն էին ու մարդուս կենաց խընամակալ . առաջինը Լլոտով կ'ըսուէր ու ըոք մը ունէր , երկրորդը Լաքեսիս , որուն սեփական էր իլիկ մը , և երրորդն ալ Լտրոպէ կ'անուանէր ու մը կրատ մը ունէր : Գիտուններու ըսածին նայելով , զոր աղուոր քննութիւններով ալ հաստատած են , Պարկան ուրիշ բան չէր՝ բայց եթէ Լրամազդայ խօսքը , զորն որ անձնաւորեցին . անոր համար 'ի սկզբան մէկ Պարկա մըն էր և հետեւեալ կախմունք ունէր Գիոսէն . և ասիկայ էր Լլոտով ըսուածը : Ետքէն ասոր վրայ մէկ մըն ալ աւելցաւ . ինչպէս Գեղժիոս երկու Պարկայի պաշտօն կը մատուցանէին : Ս երջապէս իրեքի հասաւ թիւը , որ մարդուս իրեք վիճակը կը նշանակէին և անոնց հոգաբարձութիւնն ունէին , այսինքն մարդուս ծնանելուն , կենաց միջոցին ու մահուան . և հեթանոսք անկախ կը սեպէին զասոնք :

Իստ Եսիողոսի՝ Գիշերը ծնաւ այս իրեքը , որպէս զի մարդկանց ծննդեանն ատեն երջանկութիւնն ու թշուառութիւնը բաժնեն անոնց , և թէ որ աստուածներն ու մարդիկ յանցանք մը որ ընելու ըլլան պատժեն զանոնք : Ուրիշները Նոյով , Հարկի , Բաւոսի , ու մանք ալ Երեբոսի , Լրամազդայ ու Թեմիսի աղջիկներն են ըսին : Ես ալ

և այլ ծնունդներ դնելը կը ցուցնէ որ այլ և այլ այլաբանութիւններ կային ասոնց վրայ . անոր համար Լրամազդայ ու Թեմիսի դուստր սեպուելով՝ Պարկայք ըստ արդարութեան ու նախախնամութեան կը կարգաւորեն մարդկային արկածները . Բաւոսի դուստր որ դնէս , ըստ դիպաց բարիք կամ չարիք կու տան մարդկանց . Գիշերուան զաւակներ համարելով , Պարկայք չարիքն ու բարիքը կը բաժնեն իրենց կամքին ուղածին պէս ու մարդիկ ամենեւին մէկ կերպով մըն ալ ասոնց դիմացը չեն կըրնար առնել . Նոյով կամ Երեբոսի դստերը որ սեպէս , վայրագ ու անգութ կ'ըլլային . իսկ Հարկի զաւակ դնելով , Բաղդին պէս անմեղկելի ու անփոփոխ էին : Յոյն ժողովրդեան մէջ այս կարծիքը կար՝ որ ասոնք խաւարին քարայր մը կը բնակէին ու հոն այն ծածուկ մութին մէջ իրենց ընելու մեծ գործքը կը կատարէին , որ անծանօթ էր ամենէն :

Պարկայք օգնական ըլլալով Պղոստոնի՝ կ'ըսուէր թէ միտթարեցին զՊերսեփոնէ , որ դառն սրտիւ կը ցաւէր իր յափշտակուելուն վրայ , ինչպէս նաև զԳեմետրէ , որ իր սղջիկը այդպիսի կերպով իրեն ձեռքէն կորսնցուցեր էր : Գեո ուրիշ շատ ծառայութիւններ ալ ըրեր են ասոնք աստուածոց ու դիւցազուններուն . և ինչուան այս ալ կ'աւանդէին Յոյնք՝ որ Պարկայք իրենց այբուբենին վրայ վեց գիր աւելցուցեր են : Բայց Յոյնք ասոնց մեծ ու փառաւոր պաշտօն մը չէին մատուցաներ . որովհետեւ ինչ ալ կրնային յուսալ այսպիսի էակներէ , որ Բաղդին վճիռներուն անմեղկելի հրամանակատարն էին . 'ի վերայ այսր ամենայնի դարձեալ քանի մը տաճար կանգնուած էին իրենց Յունաստանի ու Իտալիոյ մէջ :

Պառաւու կերպարանքով կը քաշուէին Պարկայք , որովհետեւ իրենց գործադրած վճիռները տիեզերաց սկզբանէն առաջ տրուած էին՝ հեթանոսաց աստուածներուն ճշմարիտ Եստուծոյն յատկութիւնները տալով . գլուխ

նին դրուած պսակները կը ցուցը-
նէին իրենց կարողութիւնը . բուրդէ
թելերն որ կը մանէին՝ մարդուս կենաց
նշանն էին , և ասոնց գոյնը իւրաքան-
չիւր մարդու բաղդը կը նշանակէր . թէ
որ մէկուն բուրդը ճերմակ ըլլար , եր-
կայն ու բարեբաղդ կեանք մը կ'ունե-
նար այն մարդը . սե որ ըլլար , կարճ ու
թշուառ կեանք մը . իսկ այլեայլ գոյնե-
րէ բաղդորուածը՝ զուարճութեամբ ու
ցաւերով խառն օրեր կու տար : Ուրիշ
կերպով ալ կը քաշուէին Պարկայք .
ձեռուրնին պզտիկ տախտակներ կը
բռնէին , որոնց մէջ ապագան գը-
րուած կ'ըլլար , ու մատով մը Ռադդէն
որոշուած մահուան ժամը կը ցուցը-
նէին : Ռայց սակայն հին հեթանոսու-
թեան ատենէն մնացած արձաններուն
մէջ շատ քիչ կը գտնուին ասոնց պատ-
կերները :

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բանամայի պարանոցին նոր երկարացին :

Շատ ատենէ 'ի վեր և խիստ շա-
տերուն մտածութեան նիւթ մը եղած
էր Բանամայի պարանոցը , որ Հիւսի-
սային Ղմերիկան Հարաւային Ղմերի-
կոյ հետ կը միացընէ . շատ փափաք կար
որ ջրանցքով կամ երկաթուղեաւ մը
այս կտորէն Եւրանդական ուկրիանոսը
Խաղաղականին հետ հաղորդուի՝ վա-
ճառականութեան դիւրութեանը հա-
մար : Բարեբաղդաբար Սիւսեալ Վա-
հանգները՝ իրենց անխոնջ գործունէու-
թեամբը , որով օր օրուան վրայ այն-
չափ առաջ կ'երթան , փոյթ տարին
այս բանիս , և թէպէտ իրենց պետու-
թեան մէջ չէր իյնար Բանամայի պա-
րանոցը ու Վոր Կրանադայի հասարա-
կապետութեան կը վերաբերէր , իրենք
վրանին աւին հոգը ու իրենց ծախքովը
սկսան երկաթուղին շինել տալ : Հիմա
լրագիրք կը ծանուցանեն որ այս մեծ
գործքը լմնցաւ ու Եւրանդականը Խա-
ղաղականին հետ միացած է . կ'ուե-

տեն որ այս դարուս ճարտարութեան
պատմութեան մէջ մեծ անուն պիտի
թողուն Սիւսեալ Վահանգները՝ այս
դժուարին հաղորդակցութիւնը՝ ի գործ
դնելով , ուսկից բոլոր Եւրոպա օգտուի :

Երկաթուղոյն մէկ ծայրը , այսինքն
Եւրանդեան ուկրիանոսին կողմը՝ կայ
Եւրեմիւլ պզտի քաղաքը , և Խաղաղա-
կանին կողմը Բանամա քաղաքը : Եւ
երկաթուղոյն բարձրութիւնը Խաղա-
ղական ուկրիանոսին սաստիկ մակըն-
թացութեանը միջոց ծովուն երեսէն
առնելով՝ 250 ոտք է : Իսկ իրեն եր-
կայնութեանը վրայ գալով , մէկ նաւա-
հանգստէն ինչուան մէկայլ՝ 49 մղոն է
և կամ 79 հազարամեդր . և շոգեկառ-
քը երկու կամ շատ շատ իրեք ժամուան
մէջ կ'ընէ այս ճամբան : Ուստի Վիւ-
լթոքէն , որ Եւրանդական ուկրիանո-
սին ափունքն է , ինչուան Վալիֆոունիոյ
Ս. Ֆրանչիսգոյ քաղաքը երթալու հա-
մար՝ այս ճամբով 2,500 մղոն կը վա-
տրկուի , որ է ըսել 3,886 հազարամեդր ,
որովհետեւ ինչուան հիմա բոլոր Հա-
րաւային Ղմերիկան պիտի անցնէին . և
դարձեալ այս ճամբով Վաթ-Հոուն հը-
րուանդանին ահաւոր անցքին վտանգ-
ներէն ալ ազատ կ'ըլլան : — Հաշիւը
րած են որ եթէ Սիւսեալիականէն դէպ
'ի Կարմիր ծով ալ Սիւսեալի պարանոցը
բացուի շոգենաւաց երթալէկին հա-
մար , 9,000 հազարամեդր կը վաստը-
կուի Վատիչէն Հնդկաստան երթա-
լու ճամբուն համար , որով հարկ չըլլար
Բարեյուսոյ Վիլիսէն ալ անցնիլ , որ թէ
պէտ Վիլիս Հոունի չափ վտանգաւոր
չէ , բայց միշտ դժուարին նաւարկու-
թիւն մըն է :

Իսկ որ Բանամայի պարանոցին այս
նոր ճամբովը՝ Եւրանդեան և Սիւսե-
ալիականոսներուն վաճառականութիւնը
լաւ կերպով բանի , մէկէն Բարեյուսոյ
Վիլիսէն անցքը կը դադրի : Եւ իրաւը-
նէ նախ շատ դիւրութեամբ Ղմերիկա
կ'երթըցուի , ու անկէ շիտակ Բանա-
մայի պարանոցով կը մտնեն վաճառքնե-
րը Խաղաղական ուկրիանոսը , ուսկից ա-
պահով նաւարկութեամբ կ'անցնին